

TROILO I KRESIDA

Naslov izvornika: Troilus and Cressida

Godina nastanka: 1602 (1601–03)

Uvedeno u Registar nakladnika: 7. veljače 1603.

Prva izdanja: 1609(Q), 1623(F1)

Izvori i utjecaji:

Homer (oko 900. prije Krista): Ilijada (na engleski preveo George Chapman; 1598)

Geoffrey Chaucer (oko 1340–1400): Troilus and Criseyde (oko 1385)

William Caxton (oko 1421–91): Recuyell of the Historyes of Troye (peto izdanje; 1596)

John Lydgate (oko 1370–1449): The Troy Book (izdanje iz godine 1555)

Kratak sadržaj:

Troilo, najmlađi sin trojanskoga kralja Prijama, zaljubljen je u Kresidu i nada se da će je osvojiti uz pomoć njezina strica Pandara. Dok Kresida promatra kako prolaze trojanski plemići i vojnici, Pandar je upozorava na Troila i ona se u njega zagleda.

Grčki vojskovođa Agamemnon raspravlja s Odisejem, Nestorom i drugim starješinama o lošu stanju na bojištu, ističući napose kako je Ahilej postao ohol i svadljiv, te kako se Ajant svađa s Tersitom i samo promatra što se događa. Stiže Trojanac Eneja s porukom junaka Hektora koji izaziva bilo kojega Grka na pojedinačan dvoboj. Iako je poruka upućena Ahileju, Grci određuju Ajanta da ih zastupa. Agamemnon i drugi prvaci posjećuju Ahilejev šator, ali Ahilej ne želi s njima govoriti.

Trojanci u vijeću razmatraju grčki prijedlog o primirju: uvjet je da se vrati Helena, oteta žena spartanskoga kralja Menelaja, zbog koje je počeo rat. Oni odbacuju tu ponudu, zanemarujući Kasandrino proročanstvo o skoroj propasti Troje. Pandar posjećuje Parisa i moli ga da opravda Troila ako kralj Prijam bude pitao za njega na večeri; zatim Pandar dovodi Kresidu na tajni sastanak s Troilom, gdje mladi ljubavnici izjavljuju uzajamnu ljubav i obećavaju vjernost.

Kresidin otac Kalhant, trojanski izdajica i prebjeg na grčku stranu, uspijeva nagovoriti Agamemnona da razmijeni zarobljenika Antenora za Kresidu. Agamemnon i drugi grčki prvaci prolaze s prijezirom pokraj Ahileja i ne obraćaju pozornost na njega, a Odisej objašnjava njihovo ponašanje. Ahilej shvaća da mu je narušen ugled, te poziva Trojance da mu dođu u goste poslije sutrašnjega dvoboja.

Eneja dolazi izjutra u Pandarovu kuću, gdje su Troilo i Kresida proveli skupa noć, te donosi vijest da je Diomed doveo Antenora u razmjenu za Kresidu. Pokoravajući se neizbježnoj sudbini, ljubavnici razmjenjuju zaloge vjernosti; Kresida stiže u grčki tabor gdje je lijepo primaju.

Hektor i Ajant se bore, ali pristaju na neodlučan ishod, te Ajant poziva trojanske prvake pod grčke šatore. Kad se susretnu Ahilej i Hektor, međusobno se izvrijeđaju i ureknu dvoboj sljedećega dana. Troilo moli Odiseja da ga odvede do Kalhantova šatora gdje stanuje Kresida. Oni promatraju njezin sastanak s Diomedom, i vide kako mu ona u znak ljubavi daje Troilov zalog.

Sutradan se Hektor sprema za borbu, usprkos upozorenjima žene Andromahe, sestre Kasandre i oca Prijama. Troilo polazi na bojište s nakanom da ubije Diomeda, ali ne uspijeva u tome. Kada Hektor ubije Patrokla, Ahilej i njegovi Mirmidonci zateknu njega nenaoružana i ubiju ga. Troilo javlja o Hektorovoj pogibiji i grubo odbija Pandara koji želi s njim govoriti. Pandar na kraju sumorno razglaša o vlastitoj sudbini svodnika i proklinje gledateljstvo.

OSOBE

PRIJAM, *trojanski kralj*

HEKTOR
TROILO
PARIS
DEJFOB
HELEN

} *njegovi sinovi*

MARGARELON, *Prijamov nezakoniti sin*

ENEJA
ANTENOR

} *trojanski starješine*

KALHANT, *trojanski svećenik, stao na stranu Grka*

PANDAR, *Kresidin stric*

AGAMEMNON, *grčki vojskovođa*

MENELAJ, *njegov brat*

AHILEJ
AJANT
ODISEJ
NESTOR
DIOMED
PATROKLO

} *grčki starješine*

TERSIT, *nakazan i besraman Grk*

ALEKSANDAR, *Kresidin sluga*

Troilov sluga

Parisov sluga

Diomedov sluga

HELENA, *Menelajeva žena*

ANDROMAHA, *Hektorova žena*

KASANDRA, *Prijamova kći, proročica*

KRESIDA, *Kalhantova kći*

Trojanski i grčki vojnici
Pratioci

Mjesto radnje: Troja i grčki tabor pod Trojom

PROLOG

(Ulazi Prolog, pod oklopom.)

PROLOG

U Troji, ondje leži pozornica. S grčkih otoka
uznositi knezovi, uzavrele plemenite krvi,
u atensku su luku poslali svoje brodove
nakrcane poslužiteljima i oruđem okrutna rata;
šezdeset i devet njih, koji su nosili
kraljevske vijence, iz Atenskoga zaljeva
krenulo je put Frigije; i položen je zavjet
da će se poharati Troja, u čijem jakom obzidu
ona ugrabljena Helena, Menelajeva kraljica,
s bludnim Parisom spava — i zato je zavada.¹ 10
Do Teneda su stigli,
i ondje te lađe duboka gaza rigaju
svoj ratnički teret. Sada na Dardanskoj ravnici
svježi i još neokrznuti Grci podižu
sjajne šatore; Prijamov grad sa šestorim
vratima — dardanskim, timbrijskim, ilijskim, hetskim,
trojanskim i antenoridskim — s teškim šarkama
i uzajamno podudarnim i zabrtvljenim zasunima,
zatvaraju sinovi Troje.
Sada iščekivanje, golicajući živahne duhove, 20
na jednoj i drugoj strani, na trojanskoj i grčkoj,

¹ Legendarni Trojanski rat između grčkih saveznika i Trojanaca, koji se vjerojatno vodio oko 13. stoljeća prije Krista, planuo je zbog toga što je Paris, sin trojanskoga kralja Prijama, oteo lijepu Helenu, ženu spartanskoga kralja Menelaja.

sve izvrgava pogibli. I ovamo sam došao ja,
oboružan Prolog, ali ne s povjerenjem
u piščevo pero, ili glumčev glas, nego opremljen
u skladu sa zahtjevima našega predmeta,
da vam kažem, krasni gledatelji, kako naš komad
preskače početak i prvine tih svađa,
počinjući u sredini, krećući odatle dalje
do onoga što se može rasporediti u jednom komadu.
Pohvalite, ili pokudite; činite kako vas je volja;
to je tek ratna sreća, čas gora, čas bolja.

30

(Izlazi.)

PRVI ČIN

PRVI PRIZOR

*Troja. Pred Prijamovom palačom.
(Ulaze Pandar i Troilo.)*

TROILO

Zovni mi slugu amo, opet ću svući oklop.
Zašto bih ratovao izvan trojanskih zidina,
kad nalazim takvu okrutnu bitku ovdje unutra?
Svaki Trojanac koji je gospodar svoga srca
neka ide na bojište; Troilo, jao, nema srca.

PANDAR

Zar se ta stvar nikada ne će popraviti?

TROILO

Grci su snažni, i vješti prema svojoj snazi,
žestoki prema vještini, i prema žestini hrabri;
ali ja sam slabiji nego ženska suza,
krotkiji nego san, luđi nego neznanje,
manje hrabar nego djevica po noći,
i bez vještine kao neiskusno djetinjstvo.

10

PANDAR

No, dosta sam ti o tome rekao; što se mene tiče, ja se
ne ću miješati niti ću išta dalje činiti. Tko hoće imati
pogaču od pšenice, mora čekati da se samelje.

TROILO

Zar ja nisam čekao?

PANDAR

Da, da se samelje; ali moraš čekati da se prosije.

TROILO

Zar ja nisam čekao?

PANDAR

Da, da se prosije; ali moraš čekati da uskisne. 20

TROILO

I dalje sam čekao.

PANDAR

Da, da uskisne; ali još ima toga u onoj riječi »zatim« — da se zamijesi, da se napravi pogača, da se zagrije pećnica, i da se ispeče; da, moraš pričekati i da se ohladi, ili ti se može dogoditi da opržiš usne.

TROILO

I sama strpljivost, kakva god božica bila,
manje preza pred patnjom nego što ja prezam.²
Za Prijamovim kraljevskim stolom sjedim,
pa kada lijepa Kresida dođe u moje misli — 30
Tako, izdajice? »Kada dođe!« Kada nije u njima?

PANDAR

No, sinoć je ona izgledala ljepše nego što sam ikada vidio da izgleda ona ili ijedna druga žena.

TROILO

Spremao sam se da ti kažem: kad se moje srce
htjelo rascijepiti nadvoje, kao raskoljeno uzdahom,
da me ne bi opazio Hektor, ili moj otac,
ja sam, kao kad sunce rasvijetli oluju,
pokapao taj uzdah u nabor osmijeha;
ali tuga koja se zaodjene u prividnu radost
sličići na veselje koje sudbina skrene u naglu žalost. 40

2 Troilo protuslovi sam sebi, jer strpljivost bi morala »više prezati«; ovakvih zabuna ima i drugdje u Shakespearea.

PANDAR

I da joj kosa nije nešto tamnija od Helenine — no, ta idi, ne bi više bilo usporedbe između tih žena. Ali što se mene tiče, ona mi je rodica; ne bih želio, kako to nazivlju, da je hvalim, ali volio bih da ju je netko čuo jučer govoriti kako sam je ja čuo. Ne ću kuditi pamet tvoje sestre Kasandre, ali —

TROILO

O Pandare, ja ti kažem, Pandare —
 Kada ti kažem da ondje moje nade leže potopljene,
 ne odgovaraj koliko hvatâ duboko 50
 leže uronjene. Ja ti kažem da sam mahnit
 za Kresidinom ljubavi; ti odgovaraš: »Ona je lijepa«;
 ulijevaš u otvoreni čir mojega srca
 njezine oči, kosu, obraz, hod, njezin glas;
 u svojem govoru rukuješ — Oh, ona njezina ruka!
 Sva bjelila uspoređena s njom su crnilo,
 pišući vlastite prijekore, i spram njezina mekana stiska
 paperje mlada labuda je hrapavo, i osjetilni duh
 tvrd poput oračeva dlana. To ti meni kažeš.
 Jednako iskreno mi kažeš, kada govorim da je ljubim. 60
 Ali govoreći tako, umjesto ulja i melema,
 ti u svaku ranu koju mi je zadala ljubav
 polažeš nož koji ju je načinio.

PANDAR

Ne govorim više nego što je istina.

TROILO

Ne govoriš toliko.

PANDAR

Vjere mi, ne ću se u to miješati — neka bude kakva jest; bude li lijepa, to bolje za nju; a ne bude li, ona ima lijekova u vlastitim rukama.

TROILO

Dobri Pandare — Ta što je, Pandare?

PANDAR

Dobio sam svoj trud za svoju muku, zlo misli o meni ona, i zlo misliš o meni ti; posredovao i posredovao, ali malo hvale za moj trud.

70

TROILO

Što, ljutiš li se ti, Pandare? Što, na mene?

PANDAR

Jer je meni rod, zato nije lijepa kao Helena. A da nije meni rod, bila bi lijepa u petak kao Helena u nedjelju. Ali što me je briga? Nije me briga i da je crnkinja, meni je to svejedno.

TROILO

Zar ja kažem da nije lijepa?

PANDAR

Nije me briga da li kažeš ili ne. Luda je što je ostala iza oca;³ neka ide Grcima, i tako ću joj reći kad je idući put vidim. Što se mene tiče, ne ću se miješati niti ću išta više činiti u toj stvari.

80

TROILO

Pandare —

PANDAR

Ja ne.

TROILO

Mili Pandare —

PANDAR

Molim te, ne govori više sa mnom; ostavit ću sve kako sam našao, i tu je kraj.

(Izlazi.)

(Trublje na uzburu.)

3 Kresidin otac Kalhant, trojanski vrač, predvidio je pad Troje i prebjegao Grcima.

TROILO

Mir, neugodna buko! Mir, grubi zvuci!
 Ludaci s obiju strana, Helena mora biti lijepa 90
 kad je svojom krvlju danomice tako slikate.
 Ja se ne mogu boriti zbog toga prijevora;
 to je previše mršav povod za moj mač.
 Ali Pandar — O bozi, kako me vi kinjite!
 Ne mogu doći do Kreside osim preko Pandara,
 a on je jednako razdražljiv kad ga se snubi da snubi
 kao što je ona tvrdoglavo čedna spram svake prošnje.
 Reci mi, Apolone, zarad ljubavi tvoje Dafne,⁴
 što je Kresida, što Pandar, a što mi.
 Njezina postelja je Indija; ondje ona leži, kao dragulj. 100
 Sve između našega Ilija⁵ i gdje ona prebiva,
 neka se nazove divljom i nestalnom pučinom,
 mi sami trgovcem, a ovaj Pandar što jedri
 našom sumnjivom nadom, našim prijevozom i brodom.
 (*Uzbuna. Ulazi Eneja.*)

ENEJA

Što je, kneže Troilo, zašto nisi na bojištu?

TROILO

Zato što nisam ondje. Ovaj ženski odgovor
 priliči, jer je ženski ne biti ondje.
 Koje su danas, Eneja, novosti s bojišta?

ENEJA

Da se Paris vratio kući, i da je ranjen.

TROILO

Tko ga je ranio, Eneja?

ENEJA

Menelaj, Troilo. 110

4 Dafna je bila lijepa nimfa, kći riječnoga boga Peneja; bježeći ispred požudnoga Apolona, zamolila je oca da je spasi, i on ju je pretvorio u lovor.

5 Iako je Ilij drugo ime grada Troje, ovdje se tako naziva samo palača kralja Prijama.

TROILO

Neka Paris krvari, to je tek rana što ga je uvrijedio;
Parisa je Menelajev rog ozlijedio.

(Uzbuna.)

ENEJA

Čuj kakva je dobra zabava izvan grada danas.

TROILO

Kad bi »da mogu« bilo »smijem«, bolje je doma za nas.
Ali o toj zabavi na zraku — jesi li se uputio tamo?

ENEJA

U najhitnijoj žurbi.

TROILO

Onda podimo skupa, dajmo.

(Izlaze.)

DRUGI PRIZOR

Troja. Na ulici.

(Ulaze Kresida i njezin sluga Aleksandar.)

KRESIDA

Tko su ti što su prošli?

ALEKSANDAR

Kraljica Hekuba i Helena.

KRESIDA

A kamo idu?

ALEKSANDAR

Gore do istočne kule, čija visina
zapovijeda cijelom dolinom kao podanikom,
da gledaju bitku. Hektor, kojega je strpljivost
postojana kao krjepost, danas se naljutio:
ukorio je Andromahu, i udario svoga oružara,
i kao da u ratu ima ratarskih poslova,
prije sunčeva izlaska bio je lako opremljen,

i odlazi on na bojno polje, gdje je svaki cvijet
kao kakav prorok oplakivao ono što je naslutio
u Hektorovoj srdžbi. 10

KRESIDA

Što je bilo uzrokom njegovu gnjevu?

ALEKSANDAR

Širi se glasina, ovo: ima među Grcima
neki plemenitaš trojanske krvi, Hektorov rođak;
zovu ga Ajantom.⁶

KRESIDA

Dobro, i što je s njim?

ALEKSANDAR

Kažu da je on pravi pravcati čovjek za sebe,
i da stoji sam.

KRESIDA

Tako stoje svi ljudi, ako nisu pijani, bolesni, ili ako nisu
bez nogû.

ALEKSANDAR

Taj je čovjek, gospo, oteo mnogim životinjama njihove
posebne značajke; hrabar je kao lav, surov kao medvjed,
spor kao slon; čovjek u kojega je priroda toliko natrpala
sokova da se njegova hrabrost zdrobila u ludost, njego-
va ludost začinila razborom. Nema čovjeka koji je s ne-
kom krjeposti, a da on nema tračak nje, niti ijedan čo-
vjek ima neku ljagu, a da on ne nosi malo njezine mrlje.
Sjetan je bez razloga, i veseo u nevjeme; ima sastojke
svega po redu, ali sve je tako u neredu da je on nekakav
kostobolni Brijarej, mnogo ruku a bez koristi, ili slijepi
Argus, sav od očiju a bez vida.⁷ 20 30

6 Po legendi, salaminski kralj Telamon ugrabio je Hesionu, sestru trojanskoga kralja Prijama, i s njom dobio sina Ajanta; zato je Ajant »rođak« Hektoru, a Hesiona je »tetka« svim Prijamovim sinovima (kako se spominje u četvrtom činu).

7 Dva diva iz grčke mitologije: Brijarej je imao sto ruku i pedeset glava, spasio Zeusa od urote drugih bogova; Argus je imao stotinu očiju po čitavu tijelu, bio čuvarom Zeusove ljubavnice Ije.

KRESIDA

Ali kako bi taj čovjek, koji me goni na smijeh, mogao naljutiti Hektora?

ALEKSANDAR

Kažu da se jučer ogledao sa Hektorom u bitci, i da ga je oborio; ozlojeđenost i sramota zbog toga drže otada Hektora natašte i budna.

(Ulazi Pandar.)

KRESIDA

Tko to dolazi?

ALEKSANDAR

Gospodo, tvoj stric Pandar.

KRESIDA

Hektor je pravi vitez.

40

ALEKSANDAR

Kakva nema na svijetu, gospo.

PANDAR

Što je to? Što je to?

KRESIDA

Dobro jutro, striče Pandare.

PANDAR

Dobro jutro, sinovice Kresida; o čemu to govorite? — Dobro jutro, Aleksandre. — Kako si, sinovice? Kad si bila u Iliju?

KRESIDA

Jutros, striče.

PANDAR

O čemu ste govorili kad sam ja došao? Je li se Hektor bio oboruzao i otišao prije nego si stigla u Ilij? Helena nije bila ustala, je li?

50

KRESIDA

Hektor je bio otišao, ali Helena nije bila ustala.

PANDAR

Upravo tako; Hektor je rano bio na nogama.

KRESIDA

O tome smo govorili, i o njegovoj ljutnji.

PANDAR

Zar je bio ljut?

KRESIDA

Tako kaže ovaj ovdje.

PANDAR

Istina, bio je ljut; ja znam i uzrok —

(Izlazi Aleksandar.)

On će se danas naudarati, mogu im to reći; a tu je i Troilo koji ne će zaostati daleko iza njega; neka se čuvaju Troila, mogu im to reći.

KRESIDA

Što, je li i on bio ljut?

60

PANDAR

Tko, Troilo? Troilo je od njih dvojice bolji čovjek.

KRESIDA

O Zeuse, tu nema usporedbe.

PANDAR

Što, između Troila i Hektora? Poznaješ li ti potpuno čovjeka ako ga vidiš?

KRESIDA

Da, ako sam ga ikada prije vidjela i upoznala.

PANDAR

U redu, ja kažem, Troilo je Troilo.

KRESIDA

Onda kažeš kako ja kažem, jer sam sigurna da on nije Hektor.

PANDAR

Ne, niti je Hektor Troilo ni u kojem pogledu.

70

KRESIDA

Tako je pravedno za obojicu; svaki je za sebe.

PANDAR

Za sebe? Jao, jadni Troilo; kamo sreće da jest —

KRESIDA

Takav je.

PANDAR

Makar ja išao bos do Indije.

KRESIDA

On nije Hektor.

PANDAR

Za sebe? Ne, on nije pri sebi, kamo sreće da je pri sebi. U redu, bogovi su gore, vrijeme nosi spas ili propast. U redu, Troilo, u redu, volio bih da je moje srce u njezinu tijelu. Ne, Hektor nije bolji čovjek od Troila.

80

KRESIDA

Dopusti.

PANDAR

On je stariji.

KRESIDA

Oprosti, oprosti.

PANDAR

Ovaj drugi nije dotle stigao; drukčiju ćeš ti meni priču pričati kada ovaj drugi dotle stigne. Hektor ne će imati njegove pameti ove godine.

KRESIDA

Ne će mu ni trebati ako bude imao svoju.

PANDAR

Ni njegovih vrlina.

KRESIDA

Nije važno.

PANDAR

Ni njegove ljepote.

90

KRESIDA

Ne bi mu pristajala; njegova je veća.

PANDAR

Ti ne znaš prosuditi, sinovice. I sama Helena se neki dan zaklinjala da Troilo, onako crnomanjasta lica — jer je takvo, moram priznati — ali nije ni crnomanjasto —

KRESIDA

Ne, nego crnomanjasto.

PANDAR

Vjere mi, istinu govoreći, crnomanjasto je i nije crnomanjasto.

KRESIDA

Istinu govoreći, istina je i nije istina.

PANDAR

Hvalila je njegovu put iznad Parisove.

KRESIDA

Pa, Paris ima prilično rumenila.

100

PANDAR

Tako je, ima ga.

KRESIDA

Onda bi ga Troilo imao previše. Ako je njega više hvalila, njegova je put izrazitija nego njegova; kad on ima prilično rumenila, a drugi izrazitije, to je previše zažarena pohvala za dobru put. Bilo bi mi jednako drago da je Helenin zlaćani jezik podičio Troila poradi bakrena nosa.

PANDAR

Kunem ti se, ja mislim da Helena više voli njega nego Parisa.

KRESIDA

Onda je ona zbilja vesela Grkinja.

110

PANDAR

Da, siguran sam da ga voli; prišla je k njemu neki dan u prozorskom udubljenju — a ti znaš da on nema više od tri–četiri dlake na bradi —

KRESIDA

Doista, računica jednoga pipničara može začas dovesti njegovu imovinu u tom smislu do zbroja.

PANDAR

Pa, on je vrlo mlad, a ipak njegov brat Hektor ne će dignuti tri funte više nego on.

KRESIDA

Je li on tako mlad čovjek, a tako iskusno diže?

PANDAR

Ali da ti dokažem kako ga Helena voli — došla je, položi svoju bijelu ruku na njegovu rasjelu bradu —

120

KRESIDA

Smiluj se Hera, kako se rasjela?

PANDAR

Pa, znaš da ima rupicu; mislim da njemu smiješak pri-
staje bolje nego ijednomu muškarcu u cijeloj Frigiji.

KRESIDA

Oh, on se junačno smiješi.

PANDAR

Zar ne?

KRESIDA

Oh da, i to poput oblaka ujesen.

PANDAR

Pa, neka ti bude. Ali da ti dokažem kako Helena voli
Troila —

130

KRESIDA

Ako dokažeš da je tako, Troilo će poduprijeti taj dokaz.

PANDAR

Troilo? Pa, on ne drži do nje nimalo više nego što ja
držim do mućka.

KRESIDA

Da voliš mućak koliko voliš praznoglave mućke, ti bi
jeo piliće u ljusci.

PANDAR

Ne mogu odoljeti smijehu kada pomislim kako ga je škakljala po bradi; doista ima čudesno bijelu ruku, to moram priznati —

KRESIDA

Bez udaranja na muke.

140

PANDAR

I ona se prihvati posla da nađe sijedu dlaku na njegovoj bradi.

KRESIDA

Jož, siromašne li brade; mnoga bradavica je bogatija.

PANDAR

Ali bilo je takva smijeha; kraljica Hekuba se smijala da su joj se oči prelijevale —

KRESIDA

Od mlinskoga kamenja.

PANDAR

I Kasandra se smijala.

KRESIDA

Ali je bila umjerenija vatra pod loncem njezinih očiju. Jesu li se i njezine oči prelijevale?

PANDAR

I Hektor se smijao.

150

KRESIDA

A zbog čega je bio sav taj smijeh?

PANDAR

Bogme, zbog one sijede dlake koju je Helena našla na Troilovoj bradi.

KRESIDA

Da je bila zelena dlaka, i ja bih se smijala.

PANDAR

Nisu se toliko smijali dlaci koliko njegovu zgodnu odgovoru.

KRESIDA

Koji je bio njegov odgovor?

PANDAR

Reče ona: »Tu su samo pedeset i dvije dlake na tvojoj bradi, a jedna je od njih sijeda.«

160

KRESIDA

To je njezino pitanje.

PANDAR

To je točno, ne dovodi to u pitanje. »Pedeset i dvije dlake«, reče on, »a jedna sijeda: ta sijeda dlaka je moj otac, a sve ostale su njegovi sinovi.« »Zeusa ti«, reče ona, »koja je od tih dlaka moj muž Paris?« »Ona dvoroga«, reče on, »iščupaj je i njemu je daj.« Ali je nastao takav smijeh, i Helena se tako zacrvenjela, i Paris se tako naljutio, a svi ostali tako su se smijali da je to prevršilo mjeru.

KRESIDA

Tako si je i ti sada prevršio, jer je prilično dugo puniš.

170

PANDAR

U redu, sinovice; jučer sam ti nešto rekao; razmišljaj o tome.

KRESIDA

To i činim.

PANDAR

Kunem ti se, to je istina; on će ti se rasplakati kao netko rođen u travnju.

KRESIDA

A ja ću niknuti iz njegovih suza kao kopriva na pragu svibnja.

(Trublja za povlačenje.)

PANDAR

Čuj! Vraćaju se s bojišta. Hoćemo li se popeti ovdje i gledati ih dok budu prolazili prema Iliju? Dobra sinovice, daj, mila sinovice Kresida.

180

KRESIDA

Kako te je volja.

PANDAR

Ovdje, ovdje, ovdje je izvrsno mjesto, odavde možemo prekrasno gledati. Kazat ću ti sve njih po imenu dok budu prolazili, ali pazi na Troila iznad svih ostalih.

(Ulazi Eneja i prolazi.)

KRESIDA

Ne govori tako glasno.

PANDAR

To je Eneja; zar nije krasan čovjek? On je jedan od cvjetova Troje, mogu ti reći. Ali pazi na Troila; začas ćeš vidjeti.

190

(Ulazi Antenor i prolazi.)

KRESIDA

Tko je to?

PANDAR

To je Antenor; on je oštra uma, mogu ti reći, i prilično je dobar čovjek; on je jedan od najtrježnijih mozgova što ih ima u Troji, i pravi muškarac po izgledu. Kada dolazi Troilo? Pokazat ću ti začas Troila; ako me vidi, vidjet ćeš da će mi dati znak.

KRESIDA

Hoće li ti dati znak da si malo —

PANDAR

Vidjet ćeš.

KRESIDA

Ako to učini, bogati će dobiti još više.

200

(Ulazi Hektor i prolazi.)

PANDAR

To je Hektor, onaj, onaj, pogledaj, onaj; to je ljudina! Samo naprijed, Hektore — to je sjajan čovjek, sinovice.

O sjajni Hektore! Gledaj kako izgleda, to je držanje; zar to nije sjajan čovjek?

KRESIDA

Oh, sjajan muškarac.

PANDAR

Zar nije? Od toga se čovjeku razblaži srce. Pogledaj kakve su posjekotine na njegovoj kacigi — pogledaj onamo, vidiš li? Pogledaj ondje; ondje nema šale, ondje se udara, neka se izmiče tko hoće, kako kažu; ondje biva posjekotinâ.

210

KRESIDA

Je li to biva od mačeva?

PANDAR

Od mačeva, od čega god, ne mari on; neka sam vrag dođe k njemu, to je svejedno. Tako mi Božje vjeđe, od toga se razblaži srce.

(Ulazi Paris i prolazi.)

Odonud dolazi Paris, odonud dolazi Paris; pogledaj onamo, sinovice, zar to nije također pravi vitez, zar nije? Pa, ovo je sjajno sada; tko reče da se on danas ranjen vratio? Nije on ranjen. Pa, to će sada razblažiti Helenino srce, ha? Volio bih da sada mogu vidjeti Troila; ti ćeš začas vidjeti Troila.

220

(Ulazi Helen i prolazi.)

KRESIDA

Tko je to?

PANDAR

To je Helen — čudim se gdje je Troilo — to je Helen — mislim da danas nije izlazio — to je Helen.

KRESIDA

Zna li se Helen boriti, striče?

PANDAR

Helen? Ne — da, bori se prilično dobro — čudim se gdje je Troilo. Slušaj, zar ne čuješ kako ljudi viču: »Troilo«? — Helen je svećenik.

KRESIDA

Kakav ono ljigavac dolazi odonud?

(Ulazi Troilo i prolazi.)

PANDAR

Gdje? Odonud? To je Dejfab. — To je Troilo! To je pravi junak, sinovice! Hm! Sjajni Troilo, knez viteštva! 230

KRESIDA

Mir, sram te bilo, mir.

PANDAR

Pogledaj ga, promatraj ga. O sjajni Troilo! Dobro ga vidi, sinovice, vidi kako je njegov mač okrvavljen, i njegova kaciga više zasječena nego Hektorova, i kako izgleda, i kako stupa! Oh, divna li mladića; još nije navršio dvadeset i treću. Samo naprijed, Troilo, samo naprijed. Da imam sestru pa da je gracija, ili kćer pa da je božica, on bi mogao birati. O divna li junaka! Paris? Paris je prema njemu smeće, i jamčim da bi Helena, da ih zamijeni, dala jedno oko prida. 240

(Ulaze obični vojnici i prolaze.)

KRESIDA

Dolaze još neki.

PANDAR

Magarci, budale, glupani, pljeva i mekinje, pljeva i mekinje; kaša poslije mesa. Mogao bih živjeti i umrijeti u Troilovim očima. Ne gledaj više, ne gledaj više, orlovi su prošli; vrane i čavke, vrane i čavke. Radije bih bio junak kao Troilo, nego Agamemnon i cijela Grčka. 250

KRESIDA

Ima među Grcima Ahilej, bolji junak nego Troilo.

PANDAR

Ahilej? Taljigaš, nosač, prava pravcata deva.

KRESIDA

U redu, u redu.

PANDAR

U redu, u redu? Pa, imaš li ti imalo razboritosti? Imaš li ti ikakve oči? Znaš li ti što je muškarac? Zar nisu rod, ljepota, dobar stas, razgovor, muževnost, učenost, plemenitost, krjepost, mladost, širokogrudnost i tomu slično, začim i sol što daju okus muškarcu?

260

KRESIDA

Da, nekom uvaljanom muškarcu; i zatim da se peče bez ijedne datulje u piti, jer tada je tomu muškarcu istekla valjanost.

PANDAR

Ti si takva žena, čovjek ne zna na koji se obrambeni položaj oslanjaš.

KRESIDA

Na leđa, da zaštitim svoj trbuh; na pamet, da zaštitim svoje lukavštine; na tajnovitost, da zaštitim svoju čast; na masku, da zaštitim svoju ljepotu; i na tebe, da zaštitim sve to; i na sve te obrambene položaje ja se oslanjam, uz tisuću opreza.

PANDAR

Reci jedan od svojih opreza.

270

KRESIDA

No, bit ću zbog toga oprezna s tobom, i to je jedan od najglavnijih opreza. Ako ne mogu obraniti ono što ne bih željela da bude pogodeno, mogu biti oprezna s tobom da ne pričaš kako sam primila udarac, osim ako ne natekne da je zalud skrivati, a tada je zalud oprez.

PANDAR

Ti si baš jedna od onih.

(Ulazi Troilov sluga.)

SLUGA

Gospodine, moj gospodar bi htio ovaj čas s tobom govoriti.

PANDAR

Gdje?

SLUGA

U tvojoj vlastitoj kući; ondje on skida oklop sa sebe.

PANDAR

Dobri mladiću, reci mu da dolazim.

(Izlazi sluga.)

Strahujem da nije ranjen. Ostaj mi zbogom, draga sinovice. 280

KRESIDA

Zbogom, striče.

PANDAR

Bit ću ja s tobom, sinovice, uskoro.

KRESIDA

Da doneseš, striče?

PANDAR

Da, zalog od Troila.

(Izlazi Pandar.)

KRESIDA

Po tom istom zalogu, ti si svodnik.
Riječi, zavjete, darove, i ljubavnu žrtvu, suze,
on za pothvat nekoga drugoga prinositi uze;
ali iz Troila je tisućostruko više sjalo
nego što bi u zrcalo Pandarove hvale stalo; 290
ipak se skanjujem. Žena je anđeo, dok snubljenje sluša;
zadobivena stvar je svršena; u činu uživa duša.

Ako ne zna ovo, ništa ne zna ljubljena žena:
 muškarci drže vrjednijom stvar koja je nedobivena.
 Nikada nije bilo žene koja je ikada čežnju utolila
 tako slatkom ljubavlju kao željom koja je molila.
 Zbog toga naučavam ovu mudrost što je ljubav nosi:
 »Ostvarenje zapovijeda; nepostignuće usrdno prosi.«
 Zato, premda je postojana ljubav sadržaj srca moga,
 u mojim se očima ne će pojaviti ništa od toga.

300

(Izlazi.)

TREĆI PRIZOR

*Grčki tabor. Pred Agamemnonovim šatorom.
 (Fanfare. Ulaze Agamemnon, Nestor, Odisej, Diomed,
 Menelaj i drugi.)*

AGAMEMNON

Knezovi,
 koji je jad djenuo te žutice na vaše obraze?
 Posvemašan prijedlog što ga nadanje iznosi
 u svim naumima koji se započnu ovdje na zemlji
 izjalovi se u obećanoj opsežnosti; smetnje i propasti
 rastu u žilama djelâ pod najvišom skrbi,
 kao što kvрге, zbog sutoka zbranih sokova,
 zaraze zdrav bor i skrenu njegova vlakna
 da se iskrive i odvrgnu od tijeka svoga rasta.
 I nije to nama, knezovi, nikakva nova stvar
 da smo podbacili u svojim dosadašnjim očekivanjima
 što nakon sedmogodišnje opsade trojanske zidine još stoje,
 budući da je svaku radnju što je prije minula,
 a mi je pamtimo, njezina izvedba odvukla
 ukrivo i ustranu, ne odgovarajući svrsi
 i onoj neutjelovljenoj slici misli
 koja joj je dala pretpostavljeni obris. Pa onda,
 knezovi, zar vi poniknutih obraza promatrate naše čine,
 i nazivate ih sramotom, kad oni doista nisu

10

ništa drugo nego otegnute kušnje velikoga Zeusa 20
 da u ljudima nađe ustrajnu stalnost,
 jer se istančanost toga kova ne može naći
 u naklonosti sreće? Jer tada junak i kukavica,
 mudrac i ludak, učen čovjek i neznalica,
 tvrdac i mekušac, svi su kanda povezani i srodni;
 ali na vjetru i oluji njezine namrgodenosti
 što puše na sve, razludžba, s velikom
 i moćnom lopatom, provijava što je lagano,
 a ono što u sebi ima težine ili tvari,
 to leži bogato u krjeposti i nepomiješano. 30

NESTOR

S dužnim štovanjem tvoga bogolikoga prijestola,
 veliki Agamemnone, Nestor će rastumačiti
 tvoje posljednje riječi. U opovrgavanju sreće
 leži prava ljudska kušnja. Kad je more glatko,
 koliko se plitkih igračaka od brodova usuđuje ploviti
 po njegovim strpljivim njedrima, putujući s lađama
 plemenitijega trupa;
 ali neka silovita bura jedanput razbjesni
 blagu Tetidu,⁸ i odmah gledajte kako 40
 jedrenjak jakih rebara siječe tekuće planine,
 propinjući se između dvaju vlažnih počela
 kao Perzejev konj.⁹ Gdje je tada onaj bestidni brod
 čiji su se slabi nepoduprti bokovi maločas
 natjecali s veličinom? Ili je umaknuo u pristanište,
 ili je postao kriška kruha za Posejdona.¹⁰ Upravo tako
 odjeljuju se privid valjanosti i vrijednost valjanosti
 u olujama sreće; jer dok ona zrači i sja,
 krdima veću nevolju zadaje obad
 nego tigar; ali kada od lomotna vjetra

8 Tetida je bila samo morska nimfa, Ahilejeva majka; a božica mora zvala se Tetija.

9 Krilati konj Pegaz rodio se iz krvi Meduze kad ju je ubio Perzej; ali njegov jahač bio je Belerofont.

10 Mladi brat Zeusov, glavni grčki bog mora, ovdje znači more; Rimljani su ga nazvali Neptunom.

50
 budu savitljiva koljena čvornatih hrastova,
 i muhe polete u zaklon, tada hrabar stvor,
 kanda izazvan gnjevom, s gnjevom se razumijeva,
 i zvukom koji je ugođen u istom ključu,
 uzvraća čangrizavoj sreći.

ODISEJ

Agamemnone,
 veliki vojskovođa, žile i kosti Grčke,
 srce naših postrojba, dušo i jedini duše,
 u komu bi morala raspoloženja i mišljenja svijui
 biti obuhvaćena, čuj što Odisej govori.
 Osim pljeska i odobravanja koje —

(Agamemnonu.)

60
 tebi, najmoćnijemu zbog tvoga položaja i vlasti,

(Nestoru.)

i tebi, najštovanijemu zbog tvoga protegnuta života —
 dajem obama vašim govorima, koji su bili takvi
 da bi Agamemnon i ruka Grčke trebali držati
 visoko u mjedi prvi od njih; i opet takvi
 da bi štovanja dostojan Nestor, prošaran srebrom,
 trebao sponom od zraka, jakom poput osovine
 na kojoj jezdi nebo, svezati sve grčke uši
 za svoj iskusni jezik — ipak, nek je obojici s voljom,
 tebi, veliki, i tebi, mudri, čuti gdje Odisej govori.

AGAMEMNON

70
 Govori, itački kneže, i neka se manje očekuje
 da će suvišna stvar, beznačajne težine,
 razdvojiti tvoje usne, nego što se pouzdavamo,
 kada pogani Tersit otvori smolaste ralje,
 da ćemo čuti glazbu, dosjetku, i proročanstvo.

ODISEJ

Troja je još na svome temelju, a bila bi pala,
 i velikom Hektorovu maču nedostajao bi gospodar,
 da nema ovih primjera.

Zanemarena je obveza poslušnosti vladavini,
i koliko god grčkih šatora stoji pusto
na ovoj ravnici, toliko je pustih stranaka. 80
Kad je tako da vojskovođa nije poput košnice
u koju će se živežari svi navraćati,
kakav se med očekuje? Kad su stupnjevi sakriveni,
najnevrjedniji se jednako lijepo pokazuje pod maskom.
Sama nebesa, planeti, i ovo središte,
pridržavaju se stupnja, prvenstva, i položaja,
zastoja, staze, omjera, doba, oblika,
službe, i navike, na čitavoj crti poretka.
I zbog toga je onaj veličanstveni planet Sol¹¹
u plemenitoj uzoritosti ustoličen u svojoj sferi 90
usred ostalih; njegovo ljekovito oko
ublažava utjecaj škodljivih planeta,
i žurno putuje poput kraljeve zapovijedi,
bez smetnje, do dobrih i zlih. Ali kada planeti
u opakoj pometnji odlutaju prema neredu,
kakve kuge, i kakva znamenja, kakva buna,
kakvo bješnjenje mora, potresanje zemlje,
uskovitlanost vjetrova, strahovi, mijene, užasi,
potpuno skreću i razaraju, trgaju i iskorjenjuju,
jedinstvo i vjenčanu spokojnost država 100
iz njihove stalnosti! Oh, kad se stupnjevi uzdrmaju,
koji znače ljestve svih uzvišenih nauma,
pothvat je bolestan. Kako bi mogle zajednice,
stupnjevi u školama, i bratovštine u gradovima,
miroljubiva trgovina između obala što dijele,
prvorodenstvo i pripadna prava rođenja,
povlastica starosti, krunâ, žezala, lovora,
stajati na mjerodavnu mjestu, osim prema stupnju?
Oduzmi samo stupanj, razgodi tu strunu, i čuj
kakav razdor slijedi. Svaka stvar se raspada 110

11 Latinski: sunce; Shakespeare ga uvijek naziva planetom.

u ciglom sukobljavanju; omeđene vode
uzdigle bi svoja njedra više od obala,
i načinile kašu od cijele ove čvrste kugle;
snaga bi zagospodarila nad nemoćnosti,
i surovi sin bi udarcem usmrtio oca;
sila bi imala pravo — ili radije, pravica i krivica,
u čijem se beskrajnom prepiranju stani pravda,
izgubile bi imena, i pravda isto tako.
Tada se svaka stvar preobličuje u moć,
moć u volju, volja u pohotu, 120
a pohota, taj sveopći vuk, uz takvu
dvostruku potporu volje i moći, mora
silom tvoriti sveopći plijen, te naposljetku
pojesti sama sebe. Veliki Agamemnone,
taj kaos, kada se stupnjevanje davi,
slijedi za ugušenjem;
i to zanemarivanje stupnja, to je ono što koračaj
po koračaj ide natrag, a ima namjeru
da se penje. Vojskovođu mrzi onaj koji je
jednu prječku niže, njega onaj sljedeći, 130
sljedećega onaj ispod njega; tako svaka prječka,
nalazeći izliku u prvom koračaju koji je obolio
od svoga starješine, prerasta u jalnu groznicu
blijeda i beskrvna suparništva.
I ta je groznica ono što drži uzgor Troju,
ne njezina krjepčina. Da završim dugu priču,
Troja od naše slabosti stoji, ne od svoje snage.

NESTOR

Nadasve mudro je Odisej ovdje otkrio
groznicu od koje sve naše snage boluju.

AGAMEMNON

Kad je ustanovljena narav bolesti, Odiseju, 140
kakav je lijek?

ODISEJ

Veliki Ahilej, kojega javno mišljenje kruni

kao snagu i uzdanicu naše vojske,
 pošto mu se uho napunilo pronijetom slavom,
 postaje tankočutan zbog svoje vrijednosti, i pod šatorom
 leži rugajući se našim naumima; s njime Patroklo
 na lijenoj postelji po čitav bogovetni dan
 zbija prostačke šale,
 te smiješnim i nespretnim kretnjama, klevetnik jedan,
 koje naziva oponašanjem, on redom predstavlja nas. 150
 Katkada, veliki Agamemnone,
 on se zaodijeva tvojim nenatkriljenim namjesništvom,
 i kao kočoperan glumac, kojemu poimanje leži
 u bedrenoj tetivi, a misli da je bajno
 slušati drveni razgovor i zvuk
 između njegova usiljena koračanja i pozornice,
 takvim prenategnutim izgledom vrijednim sažaljenja
 on glumi tvoju veličinu; a kada govori,
 to je kao popravljanje zvona, s neusklađenim riječima,
 koje bi, sve da padaju s jezika ričućega Tifona,¹²
 sličile na hiperbole. Na tu pljesnivu hranu 160
 golemi Ahilej, izvalivši se na svom ulegnutu ležaju,
 smijehom iz dubokih grudi glasno odobrava,
 kliče: »Izvršno! To je točno Agamemnon! Sada mi
 glumi Nestora, nakašljavaj se i gladi bradu,
 kao on kad je spreman za kakav svečan govor.«
 To se izvede, blisko kao najudaljeniji krajevi
 paralela, slično kao Hefest i njegova žena;¹³
 ipak božanski Ahilej stalno kliče: »Izvršno!
 To je točno Nestor! Sada mi glumi njega, Patroklo, 170
 kako se oruža da odgovori u noćnoj uzbuni.«
 I tada, zbilja, oni nemoćni nedostatci starosti
 moraju biti veseo prizor, kada kašlje i pljuje,
 i drhturavim petljanjem po ovratniku oklopa

12 Tifon je čudovišni Titan; po legendi pokopan ispod Sicilije, te tutnji i riga kroz vulkan Etnu.

13 Hefest je bio ružan bog kovača i vulkana, a žena mu je bila Afrodita, božica ljepote; Odisej hoće reći da Patroklo slabo oponaša Nestora.

uvlači i izvlači zaponac; i pri toj zabavi
Gospodin Hrabrost umire, kliče: »Oh, dosta,
Patroklo, ili mi daj rebra od čelika; sav ću se raspuknuti
od hirovita uživanja.« I na taj način,
sve naše sposobnosti, darovitosti, naravi, oblića,
savršenstva pojedinačnih i skupnih odlika, 180
postignuća, nacrti, zapovijedi, preduhitrenja,
poticanja na bitku, ili govor za primirje,
uspjeh ili gubitak, što jest ili nije, sve služi
toj dvojici kao građa za tvorbu besmislica.

NESTOR

I oponašanjem te dvojice, koju javno mišljenje,
kako kaže Odisej, kruni carskim glasom,
mnogi su se zarazili.
Ajant je postao svojevolian, i zabacuje glavu
s takvim trzajem, u jednako oholu položaju
kao jedri Ahilej; drži se šatora kao on; 190
priređuje strančarske gozbe; grdi naše ratno stanje
odvažan kao proročište; i huška Tersita,
ništariju čija žuč kuje klevete kao kovnica,
da nas u poredbama izjednačuje s blatom
eda bi oslabio i ozloglasio našu ranjivost,
koliko god smo gusto okruženi opasnostima.

ODISEJ

Oni ocrnjuju našu opreznost i zovu je strašljivošću,
ne ubrajaju mudrost među udove rata,
osporavaju predviđanje, i ne cijene nijedan čin
osim čina ruke. Smirene i umne dijelove, 200
koji smišljaju koliko će ruku udariti
kada ih pripravnost zovne, i znaju po mjeranju
svoga opažackoga truda težinu neprijatelja —
dakako, to nije vrijedno jednoga prsta.
Oni to zovu radom u postelji, risanjem zemljovida,
sobnim ratovanjem; tako da ovna što obara zid,
zbog velika zamaha i surovosti njegova udara,
smještaju ispred ruke onoga tko je načinio stroj,

ili onih koji istančanošću svoga duha
s pomoću razuma upravljaju njegovim djelovanjem. 210

NESTOR

Ako to dopustimo, Ahilejev će konj vrijediti
mnogo Tetidinih sinova.

(Čuje se trublja.)

AGAMEMNON

Kakva je to trublja? Vidi, Menelaju.

MENELAJ

Iz Troje.

(Ulazi Eneja, za njim trubač.)

AGAMEMNON

Što bi ti htio pred našim šatorom?

ENEJA

Je li to šator velikoga Agamemnona, molim vas?

AGAMEMNON

Upravo to.

ENEJA

Smije li netko tko je glasnik i knez podastrijeti
lijepu poruku njegovim kraljevskim očima?

AGAMEMNON

S jačim jamstvom nego što je Ahilejevo oružje,
pred cijelom grčkom vojskom, koja jednoglasno
naziva Agamemnona poglavarom i vojskovodom. 220

ENEJA

Lijepo dopuštenje i široko jamstvo. Tko je stranac
onim najcarskijim pogledima, kako može njih
raspoznati između očiju drugih smrtnika?

AGAMEMNON

Kako?

ENEJA

Da; ja pitam da bih mogao probuditi poštovanje,

i zapovjediti obrazu da bude spreman s rumenilom
čednim kao zora kada hladno gleda
mladahnoga Feba.

Koji je taj bog na dužnosti, koji vodi ljude? 230
Koji je taj uzvišeni i moćni Agamemnon?

AGAMEMNON

Ovaj Trojanac se nama ruga, ili su ljudi iz Troje
ceremonijalni dvorjani.

ENEJA

Dvorjani tako nedužni, tako blagi, bez oružja,
kao ponizni anđeli; to im je slava u miru;
ali kad hoće izgledati vojnički, oni imaju žuči,
dobre ruke, snažne zglobove, vjerne mačeve,
i — s voljom Zeusovom — nitko nije tako pun srca.

Ali mir, Eneja, mir Trojanče, metni prst na usne. 240
Vrijedne hvale prljaju vrijednost koju diče
ako onaj tko je hvaljen sam hvale izriče.

Ali kada neprijatelj preko volje hvali,
taj dah slavu zbori, ta hvala čista slovi.

AGAMEMNON

Ti trojanski gospodine, zoveš li sam sebe Enejom?

ENEJA

Da, Grče, to je moje ime.

AGAMEMNON

Koji je tvoj posao, molim te?

ENEJA

Gospodine, oprosti, to je za Agamemnonove uši.

AGAMEMNON

On ništa ne sluša tajno što dolazi iz Troje.

ENEJA

Ni ja iz Troje ne dolazim da se s njim došaptavam. 250
Dovodim trubača da probudim njegovo uho,
da namjestim njegovo ćutilo u pozoran položaj,
i zatim da govorim.

AGAMEMNON

Govori slobodno kao vjetar.

Ovo nije doba kada Agamemnon spava;
da bi pouzdano znao, Trojanče, da je budan,
on ti sam to kaže.

ENEJA

Trubaču, puhni glasno,
pošalji svoj mjedeni glas kroz sve te lijene šatore,
i svaki srčani Grk neka od tebe dozna,
što Troja pošteno misli to će se naglas reći.

(Oglasi se trublja.)

Mi imamo, veliki Agamemnone, ovdje u Troji
kraljevića po imenu Hektora — Prijam je njegov otac — 260
koji je tijekom ovoga dosadna i dugotrajna primirja
postao nestrpljiv. On mi je zapovjedio da povedem trubača,
i da u tu svrhu kažem: »Kraljevi, knezovi, junaci;
ako ima ijednoga među najkrasnijima u Grčkoj,
koji više drži do svoje časti nego do udobnosti,
koji više ište slavu nego što preza pred pogibli,
koji zna svoju srčanost a ne zna za strah,
koji ljubi svoju dragu više nego što ispovijeda
u ispraznim prisegama dok njezine usne ljubi,
i usuđuje se posvjedočiti njezinu ljepotu i vrijednost 270
u oružanom zagrljaju — njemu je ovaj izazov:
Hektor će, napogled Trojancima i Grcima,
dokazati, ili učiniti sve što može da dokaže,
da ima mudriju, ljepšu, vjerniju gospu
nego što je ikada Grk stegnuo u svoj zagrljaj;
i sutra će se sa svojim trubačem obresti
na pola puta između vaših šatora i zidina Troje,
da izazove Grka koji je vjeran u ljubavi.
Ako ijedan dođe, Hektor će mu čast iskazati;
ako nijedan, on će u Troji reći, kad se vrne, 280
grčke su gospode opaljene suncem i ne vrijede
ni trijeske jednoga koplja.« Upravo ovoliko.

AGAMEMNON

To će se reći našim ljubavnicima, junače Eneja.
Ako nijedan od njih nema dušu takve vrste,
sve ćemo ih ostaviti doma; ali mi smo vojnici,
i da je puki strašljivac onaj vojnik, neka se veli,
koji ne ljubi, ili ne ljubljaje, ili ljubiti ne želi.
Ako pak ijedan kani ljubiti, ili ljubljaje, ili ljubi,
on se susreće sa Hektorom; ja sam taj, ako nitko drugi.

NESTOR

Reci mu o Nestoru, o čovjeku koji bijaše zreo 290
kad je Hektorov djed još sisao. On je sada star;
ali ako ne bude u našoj grčkoj vojsci
plemenita muža koji imade iskru vatre
da odgovori za svoju ljubav, reci mu od mene,
ja ću skriti srebrnu bradu pod zlatan vizir,
i uvele mišice djenuti u ručni štitnik,
i njemu ću, kada ga sretnem, reći da je moja gospa
bila ljepša od njegove bake, i najčednija što je može
biti na svijetu. Neka je njegova mladost u cvijetu;
ja ću dokazati tu istinu sa svoje tri kapi krvi. 300

ENEJA

Zaštitila nas nebesa od takve oskudice mladosti.

ODISEJ

Amen.

AGAMEMNON

Krasni Eneja, dopusti da ti dirnem ruku;
najprije ću te povesti do našega paviljona.
Ahileju se ova nakana dojaviti mora,
i svakomu grčkom junaku, od šatora do šatora.
Ti ćeš, prije nego podeš, na gozbi s nama biti,
i naći dobrodošlicu kao protivnik plemeniti.

(Izlaze svi osim Odiseja i Nestora.)

ODISEJ

Nestore!

NESTOR

Što kaže Odisej? 310

ODISEJ

Imam u mozgu jedan mlad zametak;
budi moje vrijeme da ga privedeš nekom obliku.

NESTOR

Što je to?

ODISEJ

To je ovo:
Tupi klinovi rascjepljuju tvrde čvorove;
prosjemenjeni ponos što je do te zrelosti nabujao
u nabubrjelu Ahileju, ili se mora sada požnjeti,
ili će, ako se prospe, uzgojiti rasadnik
jednaka zla da nas sve nadraste.

NESTOR

Dobro, a kako? 320

ODISEJ

Ovaj izazov što ga viteški Hektor šalje,
koliko god je podastrt svima općenito,
odnosi se po svojoj namisli samo na Ahileja.

NESTOR

Istina je; ta je namisao očevidna kao imovina
kojoj male brojke ukratko kazuju golemost;
i prigodom razglášenja nemojte naginjati k tomu
da Ahilej, makar mu mozak bio jalov
kao libijske obale — premda je, Apolon to zna,
dostatno suh — ne će u velikoj brzini prosudbe,
da, u hitnji, otkriti da je Hektorova namisao 330
usmjerena prema njemu.

ODISEJ

I probuditi ga da odgovori, ti misliš?

NESTOR

Pa, to je najprikladnije; koga drugoga smijete sučeliti
da može pred Hektorom spasiti svoju čast,

ako ne Ahileja? Iako će to biti dvoboj za razonodu,
ipak u tom ogledavanju mnogo vjerodostojnosti leži;
jer tu Trojanci kušaju naš najdragocjeniji ugled
svojim najistančanijim nepcem; i vjeruj mi, Odiseju,
glas koji nas prati nejednako će se odvagnjivati
u tome nesmotrenu poslu; jer njegov ishod, 340
premda pojedinačan, dat će uzorak
nečega dobra ili zla svima općenito,
i u takvim kazalima, premda su sitne naznake
svojih svezaka koji slijede, vidi se
majušni lik divovske gromade stvari
koje će doći u punoj veličini. Pretpostavlja se da onaj
tko se srazi s Hektorom proishodi iz našeg izbora;
a izbor, jer je to uzajaman čin svih naših duša,
čini zaslužnim svoga izabranika, i doista vari,
tako reći od sviju nas, čovjeka iscijedena 350
iz naših vrlina; ako on podbaci,
koje srce iz toga dobiva pobjednički udjel
da očeliči snažnu vjerodostojnost o sebi?
Ako li se ona zadobije, udovi su njezino oruđe,
s nemanjim učinkom nego mačevi i lukovi
kojima ti udovi upravljaju.

ODISEJ

Oprosti mi što govorim; prema tomu, prikladno je
da se Ahilej ne srazi s Hektorom. Idemo kao trgovci
najprije pokazati kvarnu robu, i misliti
da će se možda prodati; ako se ne proda, 360
sjaj bolje robe bit će još veći zato što se
najprije pokazala lošija. Nemoj pristati
da se ikada Hektor i Ahilej sraze,
jer i našu čast i našu sramotu u tome
ustopice prate dva čudnovata progonitelja.

NESTOR

Ja ih ne vidim svojim starim očima; tko su oni?

ODISEJ

Kakvu god slavu naš Ahilej odnese od Hektora,
 da nije ohol, svi bismo je s njime dijelili;
 ali on je već previše bezočan, i bolje bi bilo
 pržiti se na afričkome suncu, nego na ponosu 370
 i gorkom prijeziru njegovih očiju, ako lijepo
 umakne Hektoru. Bude li poražen,
 pa tada smo svoju glavnu vjerodostojnost uništili
 u ljazi našega najboljeg junaka. Ne; ždrijebajte,
 i namjestite tako da budalasti Ajant izvuče
 usud da se bori sa Hektorom. Među nama
 odajmo mu priznanje da je bolji junak;
 jer to će izliječiti onoga silnoga Mirmidonca,¹⁴
 koji se žari na glasnu pljesku, i nagnati ga da spusti
 kukmu što mu se izvija ponosnije od modre perunike. 380
 Ako tupi Ajant bez mozga prođe u redu,
 mi ćemo ga zaogrnuti klicanjem; ako ne uspije,
 ipak i dalje čuvamo svoju vjerodostojnost da imamo
 boljih junaka. Ali, pogodili ili promašili,
 život naše osnove u ovom smislu smjera:
 uporabljeni Ajant čerupa Ahilejeva pera.

NESTOR

Odiseju,
 sada se počinjem naslađivati tvojim savjetom,
 i odmah ću dati malko toga Agamemnonu
 da kuša; pođimo mi smjesta k njemu. 390
 Dva kera će krotiti jedan drugoga; sama oholost
 mora nahuckati te psine, kao da je njihova kost.

(Izlaze.)

14 Mirmidonci su jedno grčko pleme; njih je Ahilej doveo pod Troju i od njih se nije rastajao.